

Döviz ile İşlem Yasağına Aykırılığın Sonuçları

Bilindiği üzere 13 Eylül 2018 tarihli Resmi Gazete’de^[1] yayımlanan 85 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı (“**85 Sayılı Karar**”) ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar’da (“**32 Sayılı Karar**”) değişiklik yapılmıştır.

Yapılan değişiklik, Hazine ve Maliye Bakanlığı (“**Bakanlık**”) tarafından belirlenen haller dışında Türkiye’de yerleşik kişilerin kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım, satım, taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde **sözleşme bedeli ve sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin** döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak karşılanamayacağını hüküm altına almıştır^[2].

32 Sayılı Karar’da yapılan bu değişiklik genel itibariyle “dövizle veya dövize endeksli sözleşme yasağı” veya kısaca “dövizle işlem yasağı” olarak isimlendirilmiştir. Değişiklik uyarınca Bakanlığın çıkardığı tebliğ (“**2018-32/34 No.lu Tebliğ**”) ile dövizle veya dövize endeksli sözleşme yasağının çerçevesi çizilmiştir^[3].

Fakat, 32 Sayılı Karar’da yapılan değişiklik uyarınca çıkarılan 2018-32/34 No.lu Tebliğ’de 13 Eylül 2018 tarihinden sonra dahi 5 (beş) kez değişiklik yapıldığından dövizle veya dövize endeksli sözleşme yasağı kapsamındaki sözleşmeler, aykırılığın yaptırımları ve ilgili diğer konularda belirsizlikler devam ettiği için Bakanlık ayrıca Sıkça Sorulan Sorular^[4] (“**SSS**”) yayımlamak durumunda kalmıştır.

Dövizle veya Dövizle Endeksli Sözleşme Yapma Yasağı Kapsamındaki Sözleşmeler

21 Şubat 2021 tarihinde yapılan güncel değişiklik ile birlikte 32 Sayılı Karar kapsamında dövizle veya dövizle endeksli sözleşme yapma yasağı kapsamındaki sözleşmeler:

Konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dahil gayrimenkul satış sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik kişiler arasında
Taşıt satış sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik kişiler arasında
Konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dahil gayrimenkul kira sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik ve Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunan kişiler arasında
Taşıt kiralama sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik kişiler arasında
Yurt içinde ifa edilecek iş sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik ve Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunan kişiler arasında
Yurt içinde ifa edilecek ve yurt içinde başlayıp yurt içinde sonlanacak danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dahil hizmet sözleşmesi	Türkiye’de yerleşik ve Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunan kişiler arasında

Sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövizle endeksli olarak kararlaştırılmayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek **kıymetli evraklar**

AKAD

Dövizle veya Dövizle Endeksli Sözleşme Yapma Yasağı Kapsamında Olmayan Sözleşmeler
21 Şubat 2021 tarihinde yapılan güncel değişiklik ile birlikte dövizle veya dövizle endeksli
yapılabilecek sözleşmeler:

Sözleşme taraflarından biri aşağıdakilerden biri olması halinde 1. Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi veya 2. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan kişilerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu veya 3. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolün sahip bulunduğu şirketler 4. Serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketler	Konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dahil gayrimenkul satış sözleşmesinin dövizle veya dövizle endeksli yapılabilmesi mümkündür.
Taşıt satış sözleşmesi hariç	Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedeceği menkul satış sözleşmesi
Sözleşme taraflarından biri aşağıdakilerden biri olması halinde 1. Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi veya 2. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan kişilerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu veya 3. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler 4. Serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketler	Konusu yurt içinde yer alan gayrimenkuller olan, konut ve çatılı iş yeri dahil gayrimenkul kira sözleşmesinin dövizle veya dövizle endeksli yapılabilmesi mümkündür.
Sözleşme konusunun aşağıdakilerden biri olması halinde: 1. Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli konaklama tesislerinin işletilmesi amacıyla kiralananlar 2. Gümrüksüz satış mağazalarının kiralınması	Gayrimenkul kira sözleşmesinin dövizle veya dövizle endeksli yapılabilmesi mümkündür.
Taşıt kiralama sözleşmesi hariç	Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedeceği menkul kira sözleşmesi
Yurt dışında ifa edilecek	İş sözleşmesi Danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dahil hizmet sözleşmesi

<p>Sözleşme taraflarından biri aşağıdakilerden biri olması halinde</p> <p>1. Gemi adamı</p> <p>2. Türkiye ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi</p>	İş sözleşmesi
<p>İşveren veya hizmet alanın aşağıdakilerden biri olması halinde</p> <p>1. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan kişilerin Türkiye’de bulunan şube, temsilcilik, ofis, irtibat bürosu veya</p> <p>2. Ticari merkezi Türkiye’de olmayan şirketlerin doğrudan veya dolaylı olarak yüzde elli ve üzerinde pay sahipliklerinin veya ortak kontrol ve/veya kontrolüne sahip bulunduğu şirketler</p> <p>3. Serbest bölgedeki faaliyetleri kapsamında serbest bölgelerdeki şirketler</p>	İş sözleşmesi Hizmet sözleşmesi
<p>Türkiye’de başlayıp yurtdışında sonlanan, yurtdışında başlayıp Türkiye’de sonlanan veya yurt dışında başlayıp yurtdışında sonlanan</p>	Danışmanlık, aracılık ve taşımacılık dahil hizmet sözleşmesi
<p>Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli konaklama tesislerinde</p>	Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedeceği konaklama hizmet sözleşmesi
<p>Döviz cinsinden maliyet içeren</p>	Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedeceği eser sözleşmesi
<p>Bilişim teknolojileri kapsamında yurt dışında üretilen yazılım ve donanımlara ilişkin</p>	Türkiye’de yerleşik kişilerin akdedeceği yazılım satış, lisans ve hizmet sözleşmesi
<p>1. 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda tanımlanan gemilere ilişkin</p> <p>2. Yurt dışından temin edilen döviz kredilerine ilişkin</p> <p>3. Yurt içinden temin edilen emtia kredilerine ilişkin</p>	Finansal kiralama (leasing) sözleşmesi
<p>Sözleşme taraflarından biri aşağıdakilerden biri olması halinde</p> <p>1. Kamu kurum ve kuruluşları veya</p> <p>2. Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı şirketleri veya</p> <p>3. Türkiye’de yerleşik yolcu, yük veya posta taşıma faaliyetinde bulunan ticari havayolu işletmeleri veya</p> <p>4. Hava taşıma araçlarına, motorlarına ve bunların aksam ve parçalarına yönelik teknik bakım hizmeti veren şirketler veya</p>	Gayrimenkul satış ve gayrimenkul kiralama ve sözleşmesi dışında kalan sözleşmeler

5. Sivil havacılık mevzuatı kapsamında havalimanlarında yer hizmetleri yapmak üzere çalışma ruhsatı alan veya yetkilendirilen kamu ya da özel hukuk tüzel kişiliği statüsündeki kuruluşlar ile söz konusu kuruluşların kurdukları işletme ve şirketler ile doğrudan veya dolaylı olarak sermayelerinde en az yüzde elli hisse oranına sahip olduğu ortaklıklar	
Kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu döviz cinsinden veya dövize endeksli ihaleler, sözleşmeler ve milletlerarası sözleşmelerin ifası kapsamında gerçekleştirilecek olan projeler dahilinde	Gayrimenkul satış sözleşmesi ve iş sözleşmesi dışında kalan yükleniciler veya görevli şirketlerin ve bunların sözleşme imzaladığı tarafların üçüncü taraflarla imzalayacağı sözleşmeler
4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen işlemlere ilişkin	Sözleşmeler
6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile bu Kanuna dayalı olarak yapılan düzenlemeler çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının	Oluşturulması, ihracı, alım satımı ve yapılan işlemlere ilişkin yükümlülükler
	Taşımacılık faaliyetlerine ilişkin hizmet sözleşmelerinde akaryakıt fiyatlarına endeksleme

Dövizle veya Dövizle Endeksli Sözleşme Yapma Yasağına Aykırılık Hali^[5]

85 sayılı Karar ile 32 Sayılı Kararın dayanağı 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun ("**Kanun**") uyarınca Kanun'a dayanılarak çıkarılan genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklerle aykırılığın bir kabahat olduğu ve hareket eden kişilere 3.000 TL'den 25.000-TL'ye kadar idari para cezası verileceği düzenlenmiştir. Söz konusu kabahatin bir tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişiye de aynı miktarda idarî para cezası verilecektir. Kabahatler Kanunu kapsamındaki yeniden değerlendirme oranları dikkate alındığında 2021 yılı için güncel rakamlar, **10.500 TL ile 87.500 TL** arasında değişmektedir.

Kabahatin konusunu yabancı para oluşturması ve idari para cezasının yabancı paraya endeksli belirlendiği hallerde ise idari para cezasının hesaplanmasında fiilin işlendiği tarih itibarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bu paraya ilişkin "döviz satış kuru" esas alınacaktır.

Ayrıca hükmolünacak idari para cezasına kabahat tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süre için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun uyarınca gecikme zammı oranında para cezası ile tahsil olunmak üzere, gecikme faizi uygulanacaktır.

Dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırılığın tekrarlanması halinde ise verilecek idari para cezası **iki kat olarak** hükmedilecektir.

Bakanlık yayımladığı SSS kılavuzunda dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırılığa ilişkin yaptırımların ihbar üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından işlem tesis edilebilmesi için aykırılığı destekleyici fatura, sözleşme örneği, fiyat teklifi gibi somut bilgi ve tevsik edici belgelerin aranacağını açıklamıştır^[6].

İdari para cezası dışında, dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırılık halinin sözleşmeye etkisine ilişkin ne Kanun ne de Kanun'a dayanılarak çıkarılan genel ve düzenleyici işlemlerde herhangi bir açıklama yer almamaktadır.

Bilimsel alanda dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırı sözleşmenin hukuki durumuna ilişkin taban tabana zıt iki görüş bulunmaktadır: birinci görüşe göre (1) dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırılığın tek yaptırımını idari para cezasıdır[7]; ikinci görüşe göre ise (2) dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırı sözleşmeler kesin hükümsüzdür[8].

Katıldığımız görüş uyarınca, dövizle veya dövize endeksli sözleşme yapma yasağına aykırılığın idari para cezası dışında herhangi bir sonucu bulunmamaktadır. Çünkü Türk Borçlar Kanunu ("TBK") temelinde yer alan sözleşme serbestisini kısıtlayan bir düzenleme olarak 85 sayılı Karar normlar hiyerarşisinde kanunlardan aşağı, birel işlem niteliğindedir ve TBK'da belirlenen kesin hükümsüzlük hallerini değiştirmek gücüne sahip değildir.

KAYNAK: [Döviz ile İşlem Yasağına Aykırılığın Sonuçları – BAĞATUR HUKUK | LAW \(bagatur.com\)](https://www.bagatur.com.tr/doviz-ile-islem-yasa-gina-aykirlilig-in-sonu-clari)

KAYNAKLAR

[1] Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/09/20180913-7.pdf>

[2] 32 Sayılı Karar Madde 4/g

[3] Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ No: 2008/32-34

Bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdfmevzuatNo=11990&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5>

[4] Bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/02/Sikca-Sorulan-Sorular-32-52.pdf>

[5] 1567 sayılı Kanun Madde 3

[6] a.g.e. SSS, Soru 36

[7] Umut Yeniocak: "Dövizle Sözleşme Kurma Yasağı ve Yasağa Aykırılığın Yaptırımı", Türk Parası Kıymeti Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar Çerçevesinde Döviz ile Sözleşme Yapma Yasağı ve Sözleşmelerin Uyarlanması, Ankara, 2019, s. 56

[8] Murat Aydoğdu: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 85 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ve bu Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ Uyarınca Döviz Cinsinden veya Dövize Endeksli Ödemeleri İçeren Sözleşmelerde Öngörülen Uygulamalara İlişkin Değerlendirmeler, Ankara, 2018, s. 19 vd.